

Näyttötutkinnon perusteet

**FAKTORIN
ERIKOISAMMATTITUTKINTO
2006**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Dno 41/011/2006
MÄÄRÄYS Velvoittavana
noudatettava
Päivämäärä 25.9.2006
Voimassaoloaika
1.12.2006 alkaen toistaiseksi
Säännökset, joihin toimivalta
Määräyksen antamiseen perustuu
L 631/1998 13 § 2 mom
Kumoaa määräyksen nro
Muuttaa määräystä nro

FAKTORIN ERIKOISAMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus on päättänyt faktorin erikoisammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.12.2006 lukien toistaiseksi.

Tutkintoon tai sen osaan valmistavan koulutuksen järjestäjän on laadittava ja hyväksyttävä koulutusta varten opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty. Ammattitaidon näytöt on järjestettävä osana valmistavaa koulutusta.

Tutkintotoimikunta, tutkinnon järjestäjä ja koulutuksen järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Pääjohtaja

Kirsi Lindroos

Ylitarkastaja

Pertti Pitkänen

SISÄLLYSLUETTELO

1	Luku	
	NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET	7
1 §	Näyttötutkinnot	7
2 §	Näyttötutkintoihin valmistava koulutus	7
3 §	Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintosuoritusten arvioinnin yleiset perusteet	7
2	Luku	
	FAKTORIN ERIKOISAMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN	8
1 §	Tutkinnon osat	8
3	Luku	
	FAKTORIN ERIKOISAMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET	9
	A. PAKOLLISET TUTKINNON OSAT	
1 §	Faktorin perustiedot ja -taidot	9
a)	Ammattitaitovaatimukset	9
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	9
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	13
2 §	Suunnittelun ja kehittämisen hallinta	14
a)	Ammattitaitovaatimukset	14
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	14
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	16
	B. VALINNAISET TUTKINNON OSAT	
3 §	Esimiehenä toimiminen	17
a)	Ammattitaitovaatimukset	17
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	17
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	21
4 §	Myynti ja markkinointi	22
a)	Ammattitaitovaatimukset	22
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	22
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	27
5 §	Yrittäjyys	27
a)	Ammattitaitovaatimukset	27
b)	Arvioinnin kohteet ja kriteerit	27
c)	Ammattitaidon osoittamistavat	30
Liite 1	Graafinen ala	31
Liite 2	Faktorin ammatin kuvaus	32

NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

1 § Näyttötutkinnot

Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia. Koulutuksessa, työelämässä ja harrastuksissa hankittua osaamista käsitellään yhtenä kokonaisuutena siten, että osaaminen voidaan hyödyntää tutkinnoissa vaaditun ammattitaidon näytöissä.

Näyttötutkinnot ovat rakenteeltaan modulaarisia. Ne muodostuvat työelämästä ja sen kehittymistarpeista johdetuista tehtäväkokonaisuuksista, joille on ominaista toiminnallisen ja tiedollisen perustan yhteisyys, ammattitaidon monipuolisuus sekä työprosessin ja sen tulosten yhdentyminen. Tutkinnon osa muodostaa ammatti-pätevyuden osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi ja arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Näytöt järjestetään ja suoritetaan joustavasti tutkinnon osa kerrallaan. Koko tutkinnon sijasta tavoitteena voi olla myös tietyn tai tiettyjen tutkinnon osien suorittaminen.

Ammattitaitovaatimusten kuvauksen perustana on pätevyystyyppitys, jonka katsotaan parhaiten soveltuvan ammattialalle. Kuvauksessa keskitytään ammatin ydintoimintojen vaatimuksiin, toimintaprosessien hallintaan ja laaja-alaiseen ammattikäytäntöön. Vaatimukset kattavat myös työelämässä tarvittavan kielitaidon ja sosiaaliset valmiudet.

2 § Näyttötutkintoihin valmistava koulutus

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei muodollisesti voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin erilaisen valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee vahvistaa opetussuunnitelma tutkin-tojen perusteiden mukaisesti. Koulutus ja siihen sisältyvät näytöt on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on järjestää näytöt osana valmistavaa koulutusta. Opiskelijan velvollisuutena on osallistua näyttöihin osana opintojaan.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavaan perustutkintoon sisältyvät yhteiset opinnot eivät ole pakollisia koulutuksessa, joka valmistaa näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon. Niiden tavoitteet tulee ottaa kuitenkin soveltuvin osin huomioon opetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestämisessä.

3 § Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintosuoritusten arvioinnin yleiset perusteet

---

Näyttöjen arviointi edellyttää järjestelmällistä aineiston keräämistä, päätöksentekoa ja dokumentointia tutkinnon suorittajan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista suhteessa tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arvioin-

tikriteereihin. Arvioinnin painopisteen tulee olla tekemisessä ja työssä toimimisessa. Taito tai osaaminen on arvioitava pääsääntöisesti suoraan vastaavasta työtoiminnasta.

Näyttöympäristön tulee olla todellinen tai mahdollisimman realistinen. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä kuten havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, aikaisempia dokumentoituja näyttöjä sekä itse- ja ryhmäarviointia.

Näytöt tulee järjestää tutkinnon osittain siten, että niissä voidaan arvioida ammatinhallinnan kannalta keskeisten tavoitteiden saavuttamista.

Arvioinnin kohteilla ilmaistaan osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota. Huomio tulee kiinnittää ydintaitoihin, työn perustana olevan tiedon hallintaan, työmenetelmien, työvälineiden ja materiaalien hallintaan sekä työprosessin hallintaan. Sekä arvioinnin kohteet että kriteerit johdetaan vastaavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteisiin perustuvat arviointikriteerit kuvaavat ja täsmentävät eritasoisia suorituksia. Kriteereillä ilmaistaan kynnykset, joiden avulla erotellaan eritasoiset suoritukset.

2 Luku

FAKTORIN ERIKOISAMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN

1 § Tutkinnon osat

Faktorin erikoisammattitutkinto koostuu kahdesta pakollisesta ja kolmesta valinnaisesta tutkinnon osasta. Valinnaisista tutkinnon osista on suoritettava vähintään yksi.

Pakolliset tutkinnon osat ovat

- Faktorin perustiedot ja -taidot
- Suunnittelun ja kehittämisen hallinta

Valinnaiset tutkinnon osat ovat

- Esimiehenä toimiminen
- Myynti ja markkinointi
- Yrittäjyys

3 Luku

FAKTORIN ERIKOISAMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET

A. PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

1 § Faktorin perustiedot ja -taidot

LAATUJÄRJESTELMÄT

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori ymmärtää graafisen alan laatukäsitteistön ja osaa soveltaa sitä omaan työhönsä.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää hyvin laatu järjestelmien periaatteet ja merkityksen sekä osaa soveltaa niitä omaan työhönsä • tuntee hyvin yrityksessään sovellettavan laatu järjestelmän ja siihen liittyvät mittarit, ohjeiston ja dokumentoinnin • tuntee hyvin painotuotteen valmistuksen kustannusrakenteen sekä kustannusten ja laadun välisen yhteyden.

TUOTANTOPROSESSI

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori tuntee hyvin painotuotannon kokonaisuuden ja ymmärtää eri työvaiheiden laatuvaatimukset sekä tuottavuuteen vaikuttavat tekijät.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tuntee hyvin painotuotteen valmistusprosessin eri vaiheet sekä niissä käytettävät laitteet ja ohjelmat • pystyy arvioimaan, minkälaisia laatuvaatimuksia painotuotteelle asetetaan eri työvaiheissa, sekä ymmärtää, minkälaiset tekijät vaikuttavat työvaiheiden tehokkuuteen • pystyy arvioimaan painotuotteen laatuun liittyviä tekijöitä painotuotteen valmistuksen eri vaiheissa.

PAINOLAADUN OSATEKIJÄT

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori ymmärtää eri tuotantomenetelmät sekä yleisimmät painotuotteen laatuun vaikuttavat tekijät.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tuntee yrityksensä tuotantomenetelmät ja ymmärtää, mitkä tekijät vaikuttavat painotuotteen laatuun sekä viimeistelyyn • ymmärtää yleisimmät tuotannossa tapahtuvat virheet • ymmärtää, miten laatua arvioidaan tuotannossa.

KONEIDEN, LINJOJEN JA MATERIAALIN TUNTEMUS

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori tuntee hyvin yrityksessään käytettävät koneet, konelinjat ja työvaiheet sekä tuotannossa käytettävät materiaalit.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tuntee yrityksensä koneiden, laitteiden, lisä- ja oheislaitteiden sekä tuotantolinjojen rakenteen, pääosat ja toiminnan • tuntee hyvin tuotannossa käytettävät materiaalit ja osaa tarvittaessa tehdä oikeat materiaalivalinnat sekä ymmärtää niiden merkityksen tuotteen laatuun • osaa suunnitella tuotantoprosessin siten, että tuotanto on tehokasta ja taloudellista.

TUOTANTOPROSESSIN KÄYNNISSÄPITO

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon suorittaja hallitsee tuotantoprosessin käynnissäpidon.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee keskeiset tuotantoprosessin käynnissäpitoon liittyvät tekijät • ymmärtää käynnissäpitoon liittyvien tekijöiden merkityksen koneiden käyttöä, painotuotteiden laadun sekä työturvallisuuden ja ympäristön kannalta • pystyy selvittämään työpaikkansa koneiden ja niiden ohjaus- ja

	<p>säätöjärjestelmien yleiset häiriöiden ja vikojen aiheuttajat sekä ymmärtää kunnossapitoon liittyviä piirustuksia</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ennakoivan ja korjaavan huollon eron sekä merkityksen elinkaaren kannalta ja pystyy suunnittelemaan ja aikataulutamaan koneiden kunnossapitotehtäviä.
--	--

ASIAKASPALVELU

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori pystyy sujuvasti työskentelemään työyhteisön jäsenenä ja ymmärtää vuorovaikutuksen merkityksen eri sidosryhmien kanssa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • on sisäistänyt asiakaspalvelun merkityksen ja roolin yrityksen ja oman toimintansa kannalta • osaa kuvata asiakkaalle, miten asiakkaan antamasta aineistosta valmistetaan painotyö • osaa kuvata asiakkaalle painotuotteen tarkasteluun käytettävien standardiolosuhteiden ja -valaistuksen merkityksen sekä vedoksen ja tuotantopainatuksen erot sekä opastaa asiakasta tuotteiden vertailussa • osaa esittää painovalmiille aineistolle asetettavat vaatimukset • osaa keskustella asiakkaan kanssa tuotteen laatuun vaikuttavista tekijöistä ja selvittää asiakkaalle yrityksensä tuotevariaatiot • osaa laatia organisaatiossa käytettävän mallin mukaisen tarjouksen yrityksessä käytettävillä kielillä • osaa vertailla tarjouksia eri tilanteissa • pystyy järjestämään ja ohjeistamaan työn alihankintatyöksi toiseen yritykseen.

VIESTINTÄ JA TIETOTEKNIikka

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori hallitsee kirjallisen ja suullisen viestinnän kotimaisella kielellä, yhden vieraan kielen ja tietotekniikan perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee täsmällisen, selkeän asiakielen tarjouspyynnöissä, raporteissa ja muissa kirjallisissa tehtävissä • hallitsee valitsemansa vieraan kielen niin, että selviytyy sillä suullisesti sekä kirjallisesti käytännön työtilanteissa • hallitsee keskeisimmät toimisto-ohjelmat • hallitsee asiakirja-asettelun • hallitsee tiedostojen muuntamisen ja suojauksen.

YMPÄRISTÖASIOIDEN HOITO

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori ymmärtää ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen asettamat vaatimukset yritystoiminnalle ja tuntee yrityksensä toiminnan merkittävimmät ympäristövaikutukset.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee yrityksensä ympäristöpolitiikan • pystyy opastamaan muita työntekijöitä yrityksen ympäristöasioissa • osaa järjestää yrityksensä toiminnan ympäristömyötäiseksi.

TYÖTURVALLISUUS

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori tuntee työturvallisuuden, työläinsäädännön ja työhön liittyvien sopimusten merkityksen yritystoiminnassa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee yrityksen keskeiset työturvallisuustekijät ja -riskit • tutkinnon suorittaja osaa toimia työturvallisuuden ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi yrityksessä • tuntee vastuut ja velvoitteet työturvallisuusasioissa • tuntee työläinsäädännön ja työhön liittyvien sopimuksien periaatteita siinä määrin, että osaa soveltaa työ sopimus-, työaika- ja YT-lain pääkohtia omassa työssään.

PEREHDYTTÄMIS- JA KOULUTUSTOIMINTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori ymmärtää perehdyttämisen ja koulutuksen merkityksen yritys-toiminnassa.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • osaa organisoida opetus-, opastus-, perehdyttämisen- ja koulutustoimintaa yrityksessään • osaa tarvittaessa toimia päävastuullisena kouluttajana • osaa arvioida koulutuksen ja työssä oppimisen tuloksia.

TYÖKYVYN YLLÄPITO JA AJAN HALLINTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori hallitsee omaa työskentelyään sekä osaa välttää työuupumusta ja kehittää itseään.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa oman työnkuormituksensa rajat ja osaa huolehtia fyysisestä ja henkisestä työkyvystään • osaa arvioida oman ammattitaitonsa kehittämistarpeita suhteessa alan kehitykseen • kehittää aktiivisesti omaa ammattitaitoaan ja ajankäyttöään.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tämän tutkinnon osan edellyttämä ammattitaito todetaan käytännön työtehtävien yhteydessä. Näyttöjä esitetään niin monta, että kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat esiin. Ammattitaidon toteamista voidaan täydentää keskustelujen ja kirjallisten esitysten avulla. Tutkinnon suorittajan itsearviointia voidaan käyttää ammattitaidon arvioinnin täsmentämisessä.

PROJEKTIN SUUNNITTELU

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa laatia alustavan suunnitelman syvällistä ammattityön osaamista osoittavasta suunnittelu-, kehittämis- tai tutkimusprojektista.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • pystyy arvioimaan toiminta-alueensa toimintojen kannattavuutta ja kustannustehokkuutta sekä havaitsemaan kehittämiskohteita • osaa hahmottaa tuotanto-, tutkimus-, kehitys- tai suunnittelu-projektin taustan, tavoitteet, mahdolliset ratkaistavat ongelmat ja työn toteuttamistavan • osaa arvioida projektin toteuttamisessa tarvittavat resurssit, koneet, materiaalit, mittalaitteet ja mahdollisesti tarvittavan muun henkilöstön työpanoksen sekä toteuttamisaikataulun • osaa laatia kirjallisen, jäsennellyn ja aikataulutetun projektisuunnitelman • osaa kuvata suunnitelmansa suullisesti ja perustella sen eri vaiheet, tarvittavat resurssit ja onnistumisen mahdolliset esteet tai vaikeudet.

PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa toteuttaa suunnittelemansa vaativan projektin.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää suunnittelemansa projektin edellyttämät teoreettiset sekä tekniset taustatiedot ja osaa lisäksi käyttää hyväkseen tietolähteitä sekä alan asiantuntijoiden palveluja • tuntee oman organisaationsa arvot ja kulttuurin sekä osaa kytkeä ne luontevalla tavalla oman projektinsa toteuttamiseen • osaa työympäristössään tehdä suunnittelemansa projektin edellyttämät työsuoritukset, tuotteen

	<p>valmistamisen tai tutkimustehtävän edellyttämät käytännön kokeet sekä tulosten mittaukset laatimansa projektisuunnitelman mukaisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa tehdä tulosten perusteella asianmukaiset johtopäätökset ja arvioida käyttämiensä menetelmien järkevyyden niin tuotteen laadun kuin työn tuottavuudenkin kannalta • osaa arvioida työn tuloksen ja laadun sekä verrata niitä projektisuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin • osaa esittää tarvittavat ja asianmukaiset investointi-, vaihtoehto-, simulointi-, kustannus- tms. laskelmat, riskianalyysin, aikataulut ja resurssitarpeet sekä tehdä tarpeelliset käyttöönotto- ja koulutus-suunnitelmat, jos projekti tällaista edellyttää • osaa laatia kuvauksen siitä, miten suunnitelman tai ehdotuksen käytännön toimeenpano olisi järkevä toteuttaa.
--	--

PROJEKTIN RAPORTOINTI JA SEURANTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa esittää työnsä tulokset kirjallisesti hyvää kotimaista kieltä käyttäen sekä suullisesti selkeästi, havainnollisesti ja vakuuttavasti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • pystyy laatimaan työnsä tuloksista kirjallisen raportin, joka sisältää mm. ehdotetun ratkaisun toteutus-päätösten edellyttämät tiedot, laskelmat, piirroksat, kaaviot yms. sekä seurannan ja tulosten arvioinnin • osaa muotoilla suunnitelman tai ehdotuksen niin, että se esittää asiat ja toteutusmallit yksiselitteisesti ja käytännönläheisesti sekä sisältää arvion ehdotuksen toteuttamisen riskeistä, taloudellisista tai tuotta-

	<p>vuushyödyistä ja mahdollisista vaikutuksista henkilöstöön, asiakaisiin ja yrityksen toimintatapoihin</p> <ul style="list-style-type: none"> • pystyy esitelmän tai luennon muodossa esittelemään projektin tulokset, seurannan ja johtopäätökset.
--	---

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tässä osassa tutkinnon suorittaja valitsee yhden omaan suuntautumisalaansa liittyvän, syvällistä ammattiosaamista edellyttävän suunnittelu-, tutkimus- tai kehitysprojektin. Projekti tulee valita yhteistyössä tutkinnon suorittajan, työnantajan ja näytön järjestäjän kanssa siten, että tutkinnon suorittaja voi työtä toteuttaessaan osoittaa suuntautumisalansa vaativan erityisosaamisen.

Projekti voi olla esimerkiksi

- monipuolinen painamisen laatuun liittyvä testiajo, eri materiaalien testaus, värihallinnan tutkiminen ja käyttöön soveltaminen
- painopinnanvalmistukseen tai painotuotteen viimeistelyyn liittyvä tutkimus- tai kehitystyö
- painotuotannon laatuun tai tuottavuuteen liittyvä kehitystyö
- tuotannon suunnittelu ja suunnitelman toteuttamisen ohjaus
- uuden tuotantovälineen hankkiminen ja investointisuunnitelman tekeminen
- uuden työmenetelmän kehittäminen, toimivuuden tutkiminen ja käyttöönoton ohjaus
- markkinointiin tai asiakaspalveluun liittyvä kehitysprojekti
- joku muu vastaava tehtävä, joka vaatii suorittajalta syvällistä ja laaja-alaista ammattiosaamista.

Tämä tutkinnon osa todetaan aidossa työtehtävässä. Keskeisen arviointiaineiston muodostaa kirjallinen raportti ja siihen liittyvät selvitykset ja esitykset. Myös tutkinnon suorittajan itsearviointia voidaan käyttää ammattitaidon arvioinnin täsmentämisessä.

B. VALINNAISET TUTKINNON OSAT

3 § Esimiehenä toimiminen

YRITYSTALOUELLISET LÄHTÖKOHDAT

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori ymmärtää yritystalouden merkityksen oman yrityksensä kannalta.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää yrityksen liikeidean ja strategian • ymmärtää oman alansa suhdanne näkymät sekä pystyy analysoimaan oman yrityksen toimintaa tilinpäätöslaskelmistä • hallitsee kustannuslaskennan perusteet • osaa seurata taloudellisia tunnuslukuja, analysoida poikkeamia ja ryhtyä niiden perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

JOHTAMISNÄKEMYS

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktorilla on näkemys johtamisesta ja esimiestyöstä omassa organisaatiossaan.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa hahmottaa erilaisia johtamisnäkemymiä ja kuvata niiden eroja • tuntee oman organisaationsa toiminta-ajatuksen, arvot ja kulttuurin sekä osaa kytkeä ne luontevalla tavalla esimiestoimintaan • osaa ohjata ja toteuttaa annettua strategiaa, visiota ja arvoja yhdessä henkilöstön kanssa • osaa ottaa huomioon yhteiskunnassa ja lähiympäristössä tapahtuvat muutokset • osaa johtamisessa reagoida kilpailijoiden toimintaan.

TALOUDELLISEN TOIMINNAN JOHTAMINEN

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa seurata ja johtaa yksikkönsä taloutta.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa hyödyntää organisaation omia raportointijärjestelmiä oman yksikkönsä johtamisessa • osaa verrata toimintaa vastaavan yrityksen tai alan tunnuslukuihin ja hyödyntää saamaansa tietoa oman yksikkönsä kehittämiseen • osaa reagoida poikkeamiin sekä muutoksiin ja määritellä tarvittavat uudet toimenpiteet • osaa analysoida ja raportoida omalle esimiehelle ja johtoryhmälle yksikön toiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta • osaa viestiä säännöllisesti omalle henkilökunnalle tuloksen ja kannattavuuden kehityksestä ja niihin vaikuttaneista tekijöistä sekä määritellä tarvittavat toimenpiteet yhdessä henkilöstön kanssa.

MARKKINOINNIN JOHTAMINEN

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa seurata ja johtaa yksikkönsä markkinointitoimenpiteitä.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa seurata ja analysoida kilpailijoiden markkinointitoimenpiteitä ja reagoida niihin • osaa johtaa ja seurata markkinointi- ja mainosbudjetin toteutumista • osaa seurata ja analysoida markkinoinnin hyötyjä ja tulosta sekä analysoida aiheutuneita kustannuksia • osaa seurata ja analysoida eri markkinointitoimien vaikutuksia ja ottaa ne huomioon seuraavalla suunnittelukaudella.

KÄYTÄNNÖN ESIMIESTAIDOT

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori ymmärtää esimiehen aseman organisaatiossa, ymmärtää ihmisen käyttäytymisen ja erilaisuuden perusteita sekä tietää erilaisten lähestymistapojen merkityksen erilaisissa johtamistilanteissa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hahmottaa esimiehen aseman, tehtävän ja vastuun koko organisaatiossa • ymmärtää esimiehenä toimimisen erot erilaisissa johtamistilanteissa • ymmärtää erilaisten sosiaalisten ja psykologisten tekijöiden vaikutuksia ihmisen käyttäytymiseen ja esimiehenä toimimiseen • tuntee työmotivaation ja työtyytyväisyyteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ja niiden merkityksen hyvän työilmapiirin luomisessa • tiedostaa alaistensa fyysisen, henkisen ja sosiaalisen työnkuormituksen rajat ja osaa huolehtia heidän fyysisestä ja henkisestä työkyvystään • ymmärtää päämäärätietoisuuden merkityksen esimiestyössä.

TIIMI- JA VERKOSTOTYÖSKENTELYN HALLINTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori tuntee tiimien ja muiden ryhmien toiminnan yleisiä periaatteita ja pystyy johtamaan ryhmän toimintaa.</p> <p>Faktori työskentelee verkostoituneesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee tiimi- ja muun yhteistyöskentelyn yleisiä periaatteita siinä määrin, että pystyy tekemään ehdotuksia työn organisoinnista • osaa suunnitella, organisoida ja ohjata oman tiimin tai muun ryhmän toimintaa • pystyy osaltaan tukemaan tiimiä tai muuta ryhmää kehittymään ja ratkaisemaan esiin tulevia ongelmatilanteita • osaa ohjata tiimien tai muiden ryhmien välistä yhteistyötä • auttaa alaisiaan ja työtovereitaan kehittämään tuottavuutta, työmenetelmiä ja tuotteiden laatua

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida oman itsensä ja ryhmänsä jäsenten ammatillisia ja yhteistyövalmiuksia sekä kannustaa ryhmänsä jäseniä itsensä kehittämiseen • ottaa työturvallisuuskohdat huomioon työn organisoinnissa • toimii verkostoituneesti sekä henkilö- että yritystasolla.
--	--

VUOROVAIKUTUKSEN HALLINTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori hallitsee esimiestyössä tarvittavan viestinnän ja vuorovaikutuksen perustaidot.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa vastaanottajan huomioon omassa viestinnässään • pystyy arvioimaan oman viestintänsä toimivuutta • osaa kommunikoida vuorovaikutteisesti työyhteisönsä jäsenten kanssa • esiintyy vakuuttavasti ja luottamusta herättävästi • osaa antaa rakentavasti palautetta ja ottaa itse palautetta vastaan • osaa vaikeuksista toimia työryhmän jäsenenä ja tarvittaessa johtaa toimintaa • osaa viedä läpi kehityskeskustelun ja tiedostaa sen merkityksen yrityksen ja työntekijän tavoitteiden kannalta • osaa toimia puheenjohtajana kokouksissa ja neuvotteluissa.

ONGELMANRATKAISU

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori tuntee luovuuden ja ongelmanratkaisukyvyyn merkityksen esimiestyössä.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa hyödyntää aloitetoimintaa työpaikallaan • osaa käyttää jotain ongelmanratkaisumenetelmää systemaattiseen ongelmanratkaisuun

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa soveltaa luovan työskentelyn tekniikoita • toimii luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä tukevalla tavalla.
--	---

TYÖELÄMÄN PELISÄÄNTÖJEN TUNTEMINEN

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori tuntee esimiestyössä tarvittavat lait ja sopimukset sekä osaa soveltaa niitä.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tuntee alansa työehtosopimukset sekä työsopimus-, työaika- ja yhteistoimintalain pääkohdat ja osaa soveltaa niitä työssään.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Esimiestoiminnan ammattitaito todetaan aidossa työympäristössä normaalien esimiestehtävien yhteydessä. Arvioinnin apuna voidaan käyttää projektitöitä, raportteja tai muita kirjallisia esityksiä sekä suullisia keskusteluja.

Mikäli tutkinnon suorittaja ei toimi esimiestehtävissä, voidaan arvioinnin pääpaino panna suullisista ja kirjallisista esityksistä muodostuvalle arviointiaineistolle. Käytännön esimiestyötä voidaan tällöin arvioida esimerkiksi määräaikaisen projektin johtamisesta.

Tutkinnon suorittajan itsearviointia voidaan käyttää ammattitaidon arvioinnin täsmentämisessä. Tarvittaessa näyttö voidaan suorittaa useassa osassa tai kohteessa, kunhan ammattitaito tulee osoitetuksi tutkinnon perusteiden edellyttämässä laajuudessa.

YRITYSTALOUELLISET LÄHTÖKOHDAT

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori ymmärtää yritystalouden merkityksen oman yrityksensä kannalta.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää yrityksen liikeidean ja strategian • ymmärtää oman alansa suhdannenäkymät sekä pystyy analysoimaan oman yrityksen toimintaa tilinpäätöslaskelmista • hallitsee kustannuslaskennan perusteet • osaa seurata taloudellisia tunnuslukuja, analysoida poikkeamia ja puuttua niihin.

TUOTTEIDEN JA PALVELUJEN TUNTEMUS

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori hallitsee yrityksensä tuotteet ja palvelut.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kertoa asiakkaille myyntitilanteessa oman yrityksensä tuotteista ja niiden eri ominaisuuksista • osaa perustella asiakkaalle oman yrityksensä tuotteiden sekä palvelujen edut suhteessa tärkeimpiin kilpailijoihin ja näiden tuotteisiin • osaa työssään ottaa huomioon tuotteiden kysynnän vaihteluun vaikuttavat tekijät • osaa hinnoitella itsenäisesti oman vastualueensa tuotteet ottaen huomioon organisaationsa kannattavuustavoitteet • ottaa myyntitilanteissa huomioon aineisto- ja vedosliikenteen sekä muut tuotteen toimitusprosessiin liittyvät seikat.

MYYNNTITYÖN HALLINTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori hallitsee käytännön myyntityön.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • valmistautuu myyntitilanteisiin • kuuntelee aidosti asiakasta • osaa analysoida yhdessä asiakkaan kanssa tämän tarpeita • osaa perustella asiakkaalle rehellisesti ja aidosti oman tuotteensa tai yrityksensä tuottamat hyödyt • osaa laatia oman yrityksen tarjonnasta asiakkaan tarpeita vastaavan ratkaisukokonaisuuden • osaa käsitellä myyntitilanteen aikana mahdollisesti syntyvät erimielisyydet asiakasta arvostaen • osaa pyytää asiakkaalta kaikki aineistoon, sen muotoon ja muihin seikkoihin liittyvät lähtötiedot • ottaa asiakkaaseen yhteyttä sovitun käytännön mukaisesti • seuraa asiakassuhdetta organisaation toimintatavan mukaisesti • osaa hoitaa reklamaatiot oman organisaation käytäntöjen mukaisesti • osaa suunnitella, tuottaa ja esittää asiakkaille myyntitilanteisiin liittyvät tuotenäytteet.

VUOROVAIKUTUKSEN HALLINTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori osaa toimia vuorovaikutteisesti.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa toimia vuorovaikutteisesti ja yhteistyössä niin työyhteisön jäsenten kuin ulkoisten verkostojen jäsenten kanssa • osaa vaikeuksitta toimia työryhmän jäsenenä ja tarvittaessa johtaa toimintaa • noudattaa yrityksen myyntityön suunnittelun ja raportoinnin pelisääntöjä

	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon organisaation vaikutuksen omaan työhönsä ja työtapaansa • osaa ennakoida oman työnsä vaikutuksen organisaation muuhun toimintaan • toimii yrityksessään aktiivisena ja yhteistyötä edistävänä jäsenenä • tiedottaa omista myyntitapahtumistaan yrityksessä tai organisaatiossa sovittujen käytäntöjen mukaisesti • osaa ottaa kansainvälisyyden ja erilaiset kulttuurit huomioon erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa • osaa hyödyntää vuorovaikutuksessa sähköisiä viestintävälineitä.
--	---

ASIAKASSUHTEIDEN HOITO

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori hankkii, ylläpitää ja kehittää asiakassuhteita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • pitää jatkuvasti yhteyttä asiakas-kuntaansa ja kehittää asiakkuuksia kannattavasti ja pitkäjännitteisesti • hankkii aktiivisesti uutta asiakas-kuntaa • osaa laatia myynnilleen tehokkaan ja taloudellisen myyntisuunnitelman ja -budjetin • ottaa huomioon omien tuotteiden tai palveluiden kustannusrakenteen vaikutuksen myyntiin ja tuottoihin • osaa laatia myynnilleen tehokkaan ja taloudellisen toteutussuunnitelman • toteuttaa myyntiään suunnitelman mukaisesti • osaa tarkastella omaa myyntisuunnitelmaansa kriittisesti ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin • osaa seurata asiakkaille meneviä toimituksia omassa organisaatiossa sovitun toimintatavan mukaan ja

	varmistua asiakastyytyvyydestä <ul style="list-style-type: none"> • osaa hyödyntää nykyaikaisia, tietoteknisiä ratkaisuja asiakashallinnassaan.
--	--

MARKKINOINTIViestinnän toteuttaminen

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori osaa toimia organisaation markkinointikonseptin mukaisesti.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • osaa esitellä oman organisaation, sen arvot, toiminta-ajatuksen ja liikeidean sekä toimintaympäristön eri sidosryhmien jäsenille • osaa kytkeä organisaation markkinointitavoitteet markkinointiviestinnän toteutukseen • ottaa markkinointiviestinnässä huomioon organisaation asettamat taloudelliset ja toiminnalliset puitteet • hoitaa asiakkaiden palvelun organisaation palvelukonseptin ja hyvän asiakaspalvelun periaatteiden mukaisesti • ottaa omassa työssään huomioon toimialan ja organisaation markkinointiympäristön muutokset ja vaikutukset • osaa esitellä omalle tai asiakastiimille oman organisaationsa roolin ja tehtävät markkinointiviestinnän toteutuksessa • ottaa työssään huomioon organisaation markkinointiviestinnän ratkaisut.

MARKKINOINTIVIESTINNÄN MEDIOIDEN TUNTEMUS

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori tuntee työnsä edellyttämät markkinointiviestinnän mediat.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa ottaa selville oman organisaation markkinointiviestintää tukevat keskeiset mediat ja palveluyritykset • tuntee mahdollisesti käytettävien medioiden tai palveluyritysten hinnoitteluperiaatteet • osaa vertailla keskeisiä medioita niiden tarkoituksenmukaisuuden, käyttökelpoisuuden ja kannattavuuden perusteella • osaa vertailla keskenään alueellisesti merkittävien markkinointiviestinnän palveluja tarjoavien yritysten palveluja ja niiden hinnoitteluperiaatteita.

KAMPANJAN TAI MARKKINOINTIVIESTINTÄPROJEKTIN HALLINTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa toimia tehtävänsä mukaisesti kampanjan tai markkinointiviestintäprojektin suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheissa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa vertailla eri kampanjatyyppejä niiden tarkoituksenmukaisuuden, tehokkuuden ja kustannusrakenteen perusteella • osaa hakea aktiivisesti tietoa ja kerätä kampanjasuunnitelmassa tarvittavaa aineistoa sekä koota sen ohjeistetun rakenteen mukaiseksi kampanjasuunnitelmaksi • osaa koota saamansa aineiston perusteella kampanjan budjetin • osaa määrittää kampanjan suunnittelun ja toteutuksen vastuunjaon ja hyväksyttää ne organisaation toimintaperiaatteita noudattaen • osaa laatia kampanjasta selkeän ja havainnollisen esittelyn • osaa seurata ja arvioida kampanjan toteutumista • ryhtyy tarvittaessa seurantatiedon edellyttämiin toimenpiteisiin

	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää työssään saatua palautetta.
--	---

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Myynnin ja markkinoinnin ammattitaito todetaan aidossa työympäristössä normaalien työtehtävien yhteydessä. Arvioinnin apuna voidaan käyttää projektitöitä, raportteja tai muita kirjallisia esityksiä sekä suullisia keskusteluja.

Tutkinnon suorittajan itsearviointia voidaan käyttää ammattitaidon arvioinnin täsmentämisessä. Näyttö voidaan suorittaa useassa osassa tai kohteessa, kunhan ammattitaito tulee osoitetuksi tutkinnon perusteiden edellyttämässä laajuudessa.

5 § Yrittäjyys

OMIEN YRITTÄJÄVALMIUKSIEN ARVIOIMINEN

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori osaa arvioida henkilökohtaisia mahdollisuuksiaan ja valmiuksiaan toimia mahdollisesti alan yrittäjänä.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tietää, millaiset henkilökohtaiset valmiudet tukevat yrittäjänä menestymistä ja pystyy tältä pohjalta erittelemään arvojaan sekä arvioimaan omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä • osaa laatia itselleen asiantuntijoiden opastuksella kehitysmissuunnitelman yrittäjänä toimimiseksi.

YRITYKSEN TOIMINTAEDELLYTYSTEN SELVITTÄMINEN

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Faktori osaa tarkastella alaa ja sen tarjoamia yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • osaa tarkastella toimialansa tulevaisuuden näkymiä sekä markkinoiden mahdollisuuksia oman yritystoiminnan käynnistämisen kannalta • osaa arvioida mahdollisen oman yrityksensä toiminnan tuloksellisuutta ja kannattavuutta • osaa tarkastella yrittäjyyttä yrittäjän toiminnan vastuiden ja velvoitteiden näkökulmasta

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa tarkastella yrittäjyyttä myös työnantajana toimimisen näkökulmasta.
--	--

LIIKEIDEAN LAADINTA

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa määrittellä toteutuskelpoisen liikeidean ja visioida sen tulevaisuutta.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa määrittellä yrityksensä toiminta-ajatuksen ja liikeidean • osaa määrittää yrityksensä asiakasryhmät, niiden tarpeet ja vaatimukset • osaa arvioida ja vertailla tuotteidensa ja/tai palvelujensa laatua ja omaperäisyyttä markkinoilla • osaa vertailla eri yritysmuotoja ja valita niistä omalle yritys-toiminnalleen sopivimman sekä päättää tarvittavista toimenpiteistä • osaa arvioida oman liikeideansa taloudellista kannattavuutta tarvittaessa yhdessä asiantuntijoiden kanssa • osaa ottaa huomioon yrittäjän sosiaali- ja työttömyysturvaan liittyvät asiat ja säädökset • osaa hoitaa yrityksensä perustamistoimet asiantuntijapalveluja käyttäen.

TALouden SUUNNITTELU

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa suunnitella yrityksensä taloutta.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa määrittää, mitkä tekijät vaikuttavat yrityksen tulokseen ja seurata, miten tulos kehittyy • osaa päättää kannattavan toiminnan rajan, jotta osaa mm. hinnoitella yrityksensä tuotteet tai palvelut • osaa suunnitella ja seurata rahan käyttöä ja rahan lähteitä

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa hyödyntää tilitoimisto- ja muita talouden hoidon palveluja.
--	--

MARKKINOINNIN SUUNNITTELU

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa suunnitella yrityksensä markkinointia.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa selvittää itse tai asiantuntija-palveluita käyttäen markkinoiden laadullista ja määrällistä kysyntää ja tarjontaa • osaa ryhmitellä asiakkaat ja määrittää yrityksensä asiakaskohderyhmät • osaa valita tuotteilleen parhaat jakelutiet • osaa käyttää hintaa, maksuehtoja ja muita kilpailutekijöitä kannattavasti • osaa yhdessä asiantuntijoiden kanssa suunnitella markkinointitoimintoja ja selvittää niiden hyödyt suhteessa kustannuksiin • osaa seurata asiakastyytyväisyyttä ja kehittää toimintaa palautteen mukaisesti.

KIRJANPIDON, VEROTUKSEN JA YRITYSLAINSÄÄDÄNNÖN OSAAMINEN

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Faktori osaa toimia lakien, asetusten ja muiden velvoitteiden mukaisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa järjestää kirjanpidon hoidon lainsäädännön määräysten mukaisesti asiantuntijoita hyväksi käyttäen • osaa toimia myös muiden yritystään ja sen toimialaa sitovien määräysten mukaisesti • osaa asiantuntijoiden avulla suunnitella pitkäjänteisesti yrityksensä verotusta ja omaa verotustaan sekä hoitaa arvonlisäverotukseen liittyvät asiat oman yrityksensä toiminnan kannalta sekä tuntee eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutukset ym. sosiaaliturvaan liittyvät asiat

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa hoitaa yrittäjän sosiaaliturvaan sekä työnantajalle kuuluvat henkilöstön sosiaaliturvaan liittyvät asiat • osaa laatia tavanomaisiin liiketoimiin liittyvät sopimukset itsestä.
--	---

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Yrittäjyysosan näyttökokonaisuus on kirjallinen liiketoimintasuunnitelma, joka sisältää kiteytyneen liikeidean, markkinointisuunnitelman, karkealla tasolla tehdyn kannattavuuslaskelman, talous-, rahoitus- ja verotussuunnitelman sekä mahdolliset tarvittavat sopimusmallit.

Yrittäjyysosan suorittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittaja osoittaa tiedonhakuun, liikeidean toimivuuden arviointiin sekä suunnitteluun liittyvät valmiudet. Tutkinnon suorittajan on myös osoitettava hallitsevansa yritystoiminnan, verkostoitumisen ja itsensä kehittämisen lähtökohdat. Tutkinnon suorittaja osoittaa valmiutensa suunnitella, toteuttaa ja kehittää yrityksensä toimintaa asiakas- ja markkinalähtöisellä tavalla kokonaisvaltaisesti ja ottaa huomioon tuotekehityksen, markkinoinnin ja tuotannon näkökulmat.

Yrittäjyysosan suorittajalle laaditaan yritysideohahmotelman pohjalta henkilökohtainen näyttösuunnitelma, jossa määritellään täsmennetyt näyttökohdat ja niiden laajuudet sekä tarvittavat arviointikeskustelut sekä niiden ajankohdat. Näytön arvioijista vähintään yhden on oltava yritystoiminnan erityisasiantuntija.

Painoviestinnän ala

Graafinen ala tuottaa ja valmistaa pääasiassa painoviestimiä, sanoma- ja aikakauslehtiä, kirjoja, mainospainotuotteita, julisteita, lomakkeita sekä erilaisia pakkaus- tuotteita. Painoviestimien tuottamiseen kuuluu näiden painotuotteiden valmistaminen kaikkine osatyövaiheineen ja välituotteineen, mutta myös alan asiakas- palvelu, markkinointi, ilmoitusmarkkinointi, tietoliikennetehtävät, painoviestimien suunnittelu ja muut toimintaa tukevat ja tehostavat oheistehtävät. Alan tekninen kehitys on nopeaa ja voimakkaasti suuntautunut tietoteknisen informaation- käsittelyn hyödyntämiseen.

Tietotekniikkaa käytetään sekä viestitettävän sanoman kokoamisessa ja muok- kaamisessa painoviestimissä käytettävään muotoon että tuotantovälineiden ja prosessien, järjestelmien, tuotantolinjojen ja tehtaiden ohjauksessa. Tietojen siirto- ja käsittelyjärjestelmien hallinta, monimutkaisten järjestelmäohjattujen koneiden ja konelinjojen sekä tuotantovaiheita yhdistävien tehdasjärjestelmien käynnissäpidon hallinta on muodostunut keskeiseksi tehtäväksi graafisella alalla työskenteleville ammattihenkilöille. Graafisella alalla on voimakas kytkentä myös ns. uusiin viesti- miin ja monet graafisen alan yritykset tuottavat myös multimediam ja verkko- viestintään soveltuvia palveluja ja digitaalisia tiedostoja.

Informaatiotekniikka on kehittynyt siten, että perinteiset selkeät rajat informaa- tion luovan tuottamisen, painoviestimien sekä uusien digitaaliviestimien teknisen valmistamisen välillä ovat muodostuneet häilyviksi. Tämä on aiheuttanut graafiselle alalle uhkia, jotka on kuitenkin pyritty muuttamaan uusiksi mahdollisuuksiksi. Kehitysvaatimukseen on vastattu lisäämällä asiakaspalvelun laajuutta ja tehtäviä sekä kehittämällä osaamista. Ammattilaiset ovat asettuneet uusiin työympäristöihin informaation luovan tuottamisen aloille, esimerkiksi suunnittelu- ja mainos- toimistoihin, toimituksiin, toimistojen viestintäosastoille jne.

Perinteisen painamisen ja digitaalisen painamisen (computer-to-print) lisäksi on seuraavia menetelmiä: painopinnanvalmistuksesta suoraan painolevylle tulosta- minen (computer-to-plate), painopinnanvalmistuksesta suoraan painokoneessa oleville painolevylle tulostaminen (computer-to-plate-in-press), digitaalisen painamisen yhteydessä tietokantapainaminen (database-printing) sekä välittömään tarpeeseen painaminen (print-on-demand).

Graafisessa teollisuudessa välittömästi tuotannollisissa työtehtävissä työskente- levät ammattihenkilöt ja heidän ammattiosaamisensa jakautuvat voimassa olevien sopimusten ja alan koulutus- ja tutkintorakenteen mukaisesti neljään laaja-alaiseen ammattialueeseen. Nämä ovat painopinnanvalmistajan, painajan, jälkikäsittely- koneenhoitajan ja kirjansitojan ammattialueet.

LIITE 2

Faktorin ammatin kuvaus

Perinteisesti faktorin ammattinimike on viitannut kirjapainon johtavaan ammattilaiseen, mestariin ja asiantuntijaan, jolla on ollut myös työnjohdollinen asema. Samat asiat korostuvat yhä edelleen faktorin erikoisammattitutkinnon perusteissa.

Faktorin toimenkuvaan kuuluu nykyisin keskeisesti työyhteisönsä lähiesimiehenä toimiminen. Työhön voi myös kuulua tuotannon suunnittelua ja johtamista sekä tuotannon asiantuntijana ja teknisenä tukena toimimista (tehtävänimike usein tuotantofaktori), myyntiä ja asiakaspalvelua (myyntifaktori) tai tuotannon ja asiakkaan välistä yhteydenpitoa (yhteysfaktori).

Faktorin on hallittava tuotannon suunnitteluun, johtoon, kehittämiseen ja laadunhallintaan liittyvät tehtävät. Lisäksi hänen on osattava toimia asiantuntijana esimerkiksi mainostoimistojen tai kustantamoiden kanssa työskennellessä. Asiantuntemus kunnossapidon, varastoinnin, tietohallinnon, logistiikan sekä materiaali- ja laitehankintojen suhteen on myös tärkeää. Lisäksi koulutus- ja konsultointitaidot korostuvat.

Kun faktorin tehtäviin kuuluu yrityksen kaupallisten tehtävien hoitoa, on hänen hallittava budjetointia, tarjouslaskentaa, hinnoittelua, myyntiä, asiakassuhteiden ja asiakastuen hoitoa sekä markkinointia ja viestintää.